

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**Соціальне і правове забезпечення волонтерської
діяльності в Україні в умовах безпекових викликів**

МАТЕРІАЛИ

*Всеукраїнської науково-практичної конференції
27 квітня 2023 року*

Київ – 2023

УДК 342.349.3:364-322(477)

Рекомендовано до друку Вченою радою Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (протокол № 5 від 27.04.2023 р.).

Соціальне і правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні в умовах безпекових викликів: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. / за заг. ред. П. В. Горінова, Р. Г. Драпушка; Навчально-науковий інститут права УДУ імені Михайла Драгоманова (м. Київ, 27 квітня 2023 р.). Київ, 2023. 246 ст.

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціальне і правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні в умовах безпекових викликів» містять короткий зміст результатів науково-дослідних робіт студентів, аспірантів, докторантів, науково-педагогічних працівників та наукових співробітників закладів вищої освіти, наукових установ і організацій. Збірник присвячений актуальним проблемам соціального захисту, охорони здоров'я, правового регулювання та підтримки волонтерів, а також аналізу практики застосування законодавчих та нормативних актів у цій сфері. Збірник містить цінну інформацію для дослідників, викладачів, практиків та всіх, хто цікавиться проблемами волонтерства в Україні та має намір допомогти розвитку цього напрямку в державі.

Розраховано на усіх зацікавлених проблемами волонтерської діяльності в їх соціальних і правових аспектах.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів і посилань несуть автори матеріалів.

©Автори публікацій, 2023

©Навчально-науковий інститут права, 2023

©Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2023

ЛУК'ЯНЕЦЬ ТИМОФІЙ,
*студент 3 курсу Навчально-наукового інституту права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

ПЕСЦОВ РУСЛАН,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін
Навчально-наукового інституту права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

ПРОБЛЕМАТИКА ТА ПРАВОВЕ ЗАПОБІГАННЯ ПРОДАЖУ ТА НЕДОЦІЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Сьогодні волонтерський рух в Україні є одним із найвизначніших явищ у нашій державі. Його внесок у прийдешню перемогу неможливо переоцінити. Однак в останній час діяльність волонтерських фондів та окремих волонтерів була затьмарена скандалами щодо розкрадання гуманітарної допомоги й створенням псевдо волонтерських фондів та збором коштів окремими фізичними особами які мають на меті власне збагачення шляхом шахрайства.

Метою нашої роботи є аналіз проблематики продажу та недоцільного використання гуманітарної допомоги в українському суспільстві, проблем кримінально-правової оцінки та правовий аналіз нових законодавчих актів які спрямовані на розв'язання цієї проблеми.

Відповідно до Закону України «Про гуманітарну допомогу» гуманітарна допомога це цільова адресна безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв'язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю,

важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварій, епідемій і епізоотій, екологічних, техногенних та інших катастроф, які створюють загрозу для життя і здоров'я населення, або тяжкою хворобою конкретних фізичних осіб, а також для підготовки до збройного захисту держави та її захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту [1].

Зважаючи на збройну агресію та обурення українського суспільства через недоброчесні дії деяких громадян, законодавець мусив врегулювати питання належного використання гуманітарної допомоги та покарання тих осіб, що зловживають скрутним становищем інших. Проблематика кримінально-правової оцінки продажу гуманітарної допомоги в Україні ще не одержали належного наукового осмислення та практичного відображення, оскільки дана проблема стала масовою та актуальною лише з початком повномасштабного вторгнення.

Найвизначнішою новацією у сфері запобігання правопорушень пов'язаних з гуманітарною допомогою є прийнятий 24 березня 2022 року Верховною Радою ЗУ «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги». Завдяки чому у Кримінальному Кодексі України з'явилася нова ст. 201-2 «Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної правової допомоги» [2].

У відповідній статті Кримінального кодексу зазначено, що продаж предметів гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном з метою отримання прибутку, вчинені у значному розмірі, повторно або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, або у великому розмірі, а також ці ж незаконні дії із гуманітарною допомогою, вчинені організованою групою або в особливо великому розмірі, або під час надзвичайного або воєнного стану, є неправомірним. При цьому законодавець зазначає що відповідальність за

використання гуманітарної допомоги не за призначенням настає не лише під час воєнного стану. Такий період виступає обставиною, за наявності якої покарання буде значно тяжчим, ніж у мирний час.

Однак не зважаючи на дану новацію низка дослідників зазначає що дана стаття має низку проблем кримінально-правової оцінки. Одна з них полягає у неправильній оцінці правової природи внесених у КК змін. Позаяк метою запровадження відповідної норми законодавець називає «встановлення кримінальної відповідальності за нецільове використання гуманітарної допомоги під час воєнного стану». При цьому оголошеної мети досягнути неможливо у зв'язку із тим, що за ті форми «нецільового використання гуманітарної допомоги», які закріплено у ст. 201-2 КК України, кримінальна відповідальність була встановлена і до прийняття аналізованого закону. Таким чином, фактично відбулася не криміналізація, на яку спрямовувався законопроект, а диференціація кримінальної відповідальності. Така неправильна оцінка правової природи того, що відбулося із появою у КК України ст. 201-2 тягне за собою проблеми із кримінально-правовою оцінкою відповідних посягань, адже виникає невиправдана конкуренція кримінально-правових норм.

Також 27.04.2022 року у Верховній Раді зареєстровано законопроект № 7321 «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення (щодо вдосконалення окремих питань, пов'язаних із незаконним продажем гуманітарної допомоги)». Суть запропонованих змін стосується введення у Кодекс України про адміністративні правопорушення ст. 166-28 «Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги», в якій зазначено що продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, з метою отримання прибутку, за відсутності ознак діяння, передбаченого Кримінальним кодексом України [3].

Однак, як зазначає Марін О. К., зміст запропонованих змін тільки підтверджує зроблені висновки про фактичну декриміналізацію розтрата гуманітарної допомоги й по суті спрямований на виправлення ситуації, яке, так само, видається не найкращим варіантом. Якщо цей законопроект буде прийнято ми одержимо ще одну нетипову ситуацію у правозастосуванні, де конкурувати будуть норми різних галузей права [4].

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що проблема продажу та недоцільного використання гуманітарної допомоги в умовах російсько-української війни є гострою. Всупереч законодавчому закріпленню відповідальності за дане правопорушення існують проблеми їх кваліфікації які потребують їх законодавчого усунення.

Список використаних джерел:

1. Про гуманітарну допомогу : Закон України від 22.10.1999 р. № 1192-XIV : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text> (дата звернення: 07.04.2023).

2. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги : Закон України від 24.03.2022 р. № 2155-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-20#Text> (дата звернення: 07.04.2023).

3. Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення (щодо вдосконалення окремих питань, пов'язаних із незаконним продажем гуманітарної допомоги) від 27.04.2022. № 7321. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39508>(дата звернення: 07.04.2023).

4. Marin O. K. Problems of criminal-legal assessment of illegal use of humanitarian aid under the criminal code of Ukraine. Juridical scientific and electronic journal. 2022. No. 6. P. 334–338. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-6/74> (date of access: 07.04.2023).